

Amíg nem késő

December 18-án este a tévé be-mondta, hogy mintegy harminc Németországba igyekvő afgán – köztük számos gyerek – bukott le Ukrajnából jövet a zöld határ magyar oldalán. Illetékes belügyi szervek vissza akarják őket penderíteni Ukrajnába, ám ha nem valószínű meg ez a tervük, akkor a határőrség egyik szövi-vője szerint kapcsolatba lépnek az afgán hatóságokkal, hogy hazatoloncolhassák őket.

Ukrajnával az afgánok talán még jól járnának. Ukrajna ugyanis területi korlátozás nélkül csatlakozott az ENSZ menekültügyi egyezményéhez, mely garantálja, hogy az aláíró országok egyetlen politikai menekültet sem küldenek vissza olyan területre, ahol faji, vallási, nemzeti vagy politikai hovatartozásuk miatt üldözöttség, esetleg kínzás és halál várja őket. 1989-ben a Németh-kormány, hogy befogadhassa a Romániából menekülőket, szintén csatlakozott a szóban forgó egyezményhez, de kötelezettséget csak az európai országokból érkezőkkel kapcsolatban vállalt. Azóta kormányok és kormányfők jöttek és mentek, de ezen a státuson egyik sem vál-

toztatott (elvégre európeerek vagyunk). Ezért aztán az afgánok magyar hatóságoknál semmilyen módon nem képviselhetnék érdekeiket, és itt rekedve minden bizonnyal kerítés vagy rács mögött kuksolhatnak beláthatatlan időkip.

De ez a pokol még mindig mennyországnak számítana a hazatoloncolás procedúrájához képest. A három részre szakadt Afganisztán hatóságai csak abban egyeznek meg egymással, hogy – igaz, különböző mértékben, de egyformán gátlástalanul – az emberi jogok pusztá létezését sem veszik tudomásul. Közülük a legiszonyatosabbak az iszlám fanatikuskok, a tálibok, akik az ország kétharmad részét tartják uralmuk alatt. Egy tényfelmérő német jogász-csoport szeptember első felében Afganisztánban járt – sokan azok közül, akikkel ők még Kabulban tárgyaltak, azóta már, a tálib hatalomátvétel folyamánaképpen, nincsenek az élők sorában. Megölték például a kabuli egyetem rektorát. De nemcsak az értelmiségieket részesítik efféle kitüntető bánásmódban. Dűl az iszlám igazságszolgáltatás, mindennaposak a

nyilvános kivégzések, kézamputálások. A spontán gyilkosságokat is jó néven veszik, ha nem indokkal követik el őket. Ilyen indok lehet egy félrecsúszott fejkendő okozta felháborodás. Az északi tartományokban pedig, Dosztum úzbég tábornok uralma alatt – mint a német jogászbizottságnak megsúgták – a leghalványabb kritika pusztá gondolata is meghaladja a fantáziát.

A Magyarországot kötelező egyezmények sem teszik elvben lehetővé az afgánok visszatoloncolását. 1989-ben csatlakoztunk az ENSZ kínzásellenes határozatához. Az Antall-kormány ratifikálta az európai emberi jogi egyezményt, mert enélkül nem csatlakozhatunk az Európai Unióhoz. Ez az egyezmény az emberi jogok vonatkozásában nem ismer el területi vagy egyéb korlátozást. A magyar idegenrendészeti törvény (1994) kimondja, hogy a politikai menekültek nem küldhetők vissza olyan területre, ahol üldözöttség vagy megalázó, embertelen bánásmód vár rájuk.

Sietősen írom ezt itt, nem keresem ki az idevágó paragrafusokat, lemondok a pontos idé-

zetekről. Amikor nemrégiben értesültem arról, hogy megbilincseltek és betapasztott szájú iraki menekülteket kényszerítették vissza Szíriába, akkor napokon át vártam, egyre kétségbeesettebben, a cáfolatot, majd azt, hogy a Belügyminisztérium az intézkedéstől vagy legalább ennek brutalitásától elhatárolja magát. Mondanom sem kell, hogy hiába vártam. Most előre be szeretném jelenteni, amíg nem késő, vagyis amíg nem kell hallanom vagy olvasnom a hírt az afgánok hazatoloncolásáról, hogy gyilkosok cinkosainak fogom tekinteni mindazokat, akik egy ilyen akcióban bármilyen szinten szerepet vállalnak. Ez persze nem nagy fenyegetés, még nevelésesnek is hangzik manapság, amikor fentről a cinizmus, lentről a létbizonytalanság koptatja az ember jogi érzékenységet. De ha az embertelenség kormányzati politikaként, koalíciós harmóniában valósul meg, akkor – úgy is, mint az egyik kormánypárt tagja – rosszkedvűen vállalom ezt a komikus szerepet, a vele járó kínos konfliktusokkal együtt.

Eörsi István